

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

господарства Австро-Угорщини / Лілія Коритко // Університетські наукові записки. – 2011. – № 3. – С. 27 – 31.

4. Якименко О.Г. Шляхи підготовки висококваліфікованих фахівців лісового господарства / Олександр Якименко // Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Серія "Психолого-педагогічні науки". – 2012. – № 3. – С. 140 – 143.

5. Bundesgesetz vom 3. Juli 1975, mit dem das Forstwesen geregelt wird, Fassung vom 29.10.2014 // Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich. – Nr. 189/2014. – T. I. – S. 1 – 67.

6. Kaiserliches Patent, wirksam für die Kronländer Österreich unter und ob der Enns, Salzburg, Steiermark, Kärnten, Krain, Görz, Gradiska, Istrien, Triest, Tirol und Vorarlberg, Böhmen, Mähren,

Schlesien, Galizien mit Krakau und die Bukowina, wodurch für diese Kronländer ein neues Forstgesetz erlassen, und vom 1. Jänner 1853 angefangen, in Wirksamkeit gesetzt wird // Allgemeines Reichs-Gesetz- und Regierungsblatt für das Kaiserthum Österreich. – Jg. 1852. – St. 72. – S. 1053 – 1072.

7. Verordnung des Bundesministers für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft vom 2. Feber 1978 über die Staatsprüfung für den leitenden Forstdienst // Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich. – Jg. 1978. – St. 27. – S. 599 – 605.

8. Verordnung des Bundesministers für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft vom 1. April 2007 über die Staatsprüfung für den leitenden Forstdienst // Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich. – Jg. 2007. – N. II. – Nr. 69. – S. 1 – 6.

Стаття надійшла до редакції 08.12.2015

УДК 331.543:347.96 – 057.875 – 043.83

Олена Мурзіна, асистент кафедри медичної і фармацевтичної інформатики та новітніх технологій
Запорізького державного медичного університету

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті теоретично обґрунтовано та розроблено модель формування професійних ціннісних орієнтацій майбутніх юристів у процесі фахової підготовки, складовими якої є цільовий, змістовний, діяльнісний та результативний блоки.

Ключові слова: цінність, ціннісні орієнтації, професійна діяльність, формування професійних ціннісних орієнтацій, юристи.

Рис. 1. Лтм. 6.

Елена Мурзина, асистент кафедри медичної і фармацевтичної інформатики та новітніх технологій
Запорізького державного медичного університету

МОДЕЛЬ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ЦЕННОСТНЫХ ОРИЕНТАЦИЙ БУДУЩИХ ЮРИСТОВ В ПРОЦЕССЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ

В статье теоретически обоснована и разработана модель формирования профессиональных ценностных ориентаций будущих юристов в процессе профессиональной подготовке. Проанализированы структурные компоненты модели: целевой, содержательный, деятельностный и результативный блоки.

Ключевые слова: ценность, ценностные ориентации, профессиональная деятельность, формирование профессиональных ценностных ориентаций, юристы.

Olena Murzina, Assistant of the Medical and Pharmaceutical Science and New Technologies Department
Zaporizhzhia State Medical University

MODEL OF THE FORMATION OF PROFESSIONAL VALUABLE ORIENTATIONS OF FUTURE LAWYERS IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING

The model of the formation of professional valuable orientations of future lawyers in the process of professional training (with its purposeful, cognitive, behavioral and effective components) is theoretically defined and determined in the article.

Keywords: value, valuable orientations, professional activity, formation of professional valuable orientations, lawyers.

Актуальність проблеми дослідження. За умов політичної, економічної та соціальної напруги в українському суспільстві важливого значення набуває об'єктивна діяльність юристів, що вимагає

великих моральних зусиль, професійних навичок, об'єктивного пізнання правових явищ, правової ерудиції та компенсації, знання законів природи, володіння інформацією з актуальних проблем. Така діяльність можлива на основі сформованих

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

цінностей, які сприяють адекватному сприйняттю особистістю правової дійсності, прийняттю справедливих і законних рішень. Саме цінності людини, які вона послідовно реалізує у своєму житті, виступають показником її зрілості як особистості.

Сучасна наука визначає базові цінності й орієнтації особистості, розглядає їх як програму її особистісного розвитку, що може бути розширена, уточнена, конкретизована в реальних процесах виховання, навчання і самоосвіти (І. Бех, О. Бандаревська, С. Гончаренко, М. Нікандров, В. Рибалка, О. Савченко та ін.). У цьому контексті особливого значення набуває проблема формування професійних ціннісних орієнтацій майбутніх юристів.

Аналіз останніх публікацій. Найбільш повний аналіз категорії “цінність”, “ціннісна орієнтація” зазначений в роботах В. Алексеєвої, С. Анісімова, Л. Буєвої, В. Василенко, А. Давидова, О. Дробницького, Л. Когана, В. Тугаринова та ін.

На думку вчених, ціннісні орієнтації є найважливішим компонентом потребово-мотиваційної сфери особистості.

В юридичній літературі ціннісні орієнтації вивчалися Б. Волковим, Б. Кудрявцевим, В. Коноваловим та ін. У більшості випадків вони аналізуються з позиції соціальних відхилень. У сучасних наукових дослідженнях ціннісні орієнтації, як правило, розглядаються в контексті професійного ставлення майбутніх фахівців: як показник (критерій) сформованості естетичного смаку майбутнього правоохоронця (Ю. Орел-Халік) [4], як критерій сформованості професійно-значущих якостей юриста (В. Савіщенко) [6], як елемент правової спрямованості керівника навчального закладу (В. Олійник) [3] і т.п.

Аналіз літератури свідчить про те, що практика підготовки майбутніх фахівців, у тому числі і юристів, орієнтована на оволодіння системою фахових знань, умінь і навичок. А між тим, відповідь на питання – на які цінності орієнтується майбутній юрист – дозволяє виявити його реальний стан, силу його впливу на правові процеси в суспільстві, потенційні можливості юристів для майбутнього розвитку України.

Отже, професійна підготовка працівників потребує переосмислення мети, змісту, форм організації юридичної освіти з метою орієнтації її на формування професійних цінностей.

Мета дослідження. Теоретично обґрунтувати та розробити модель формування професійних ціннісних орієнтацій майбутніх юристів у процесі фахової підготовки.

Виклад основного матеріалу. Задум побудови

моделі формування професійних ціннісних орієнтацій майбутніх юристів ґрунтується на положенні про те, що в ході підготовки фахівця юриста та чи інша цінність майбутньої професії стає потребою особистості майбутнього юриста в тому випадку, якщо здійснюється опосередкована діяльність ВНЗ як соціального інституту щодо створення, організації і відбору об'єктів орієнтації. Отже, успішна професійна підготовка багато в чому залежить від прийняття студентом цінностей, що транслуються йому як об'єкт орієнтації. Тільки ставши особистісно значущими, професійні цінності стають основою реалізації мотиваційно-ціннісного ставлення студента до професії юриста.

Моделювання має такі функції:

- дескриптивна – полягає в простоті пояснення процесів, які спостерігаються на практиці;
- прогностична – відображає можливості передбачати майбутні властивості та стан моделюючих систем;
- нормативна – полягає в отриманні відповіді на питання “Як повинно бути?” [2].

Запропонована нами модель характеризується складом (сукупністю елементів), структурою (зв'язки між елементами) та функціями. Модель містить такі блоки: цільовий, який представлено єдністю цілі та системи завдань, комплексне вирішення яких забезпечує досягнення головної мети; змістовний, котрий представлено у моделі методологічними підходами, сутністю та структурою формування професійно-ціннісних орієнтацій; діяльнісний, який передбачає сукупність форм методів та засобів навчального процесу, які направлені на формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх юристів; результативний, який представляє взаємозв'язані критерії рівня сформованості професійно-ціннісних орієнтацій та кінцевий результат сформованості професійно-ціннісних орієнтацій (рис 1).

Цільовий блок містить мету моделі – формування професійних ціннісних орієнтацій майбутніх юристів у процесі фахової підготовки та зумовлює низку таких завдань: формування ціннісно-мотиваційної сфери оволодіння майбутньої професії; стимулювання позитивного мотиваційно-ціннісного відношення до навчання; формування знань, вміння та навичок, компетенцій, які спрямовані на розвиток професійно-ціннісних орієнтацій; формування ціннісного ставлення до професійної діяльності; розвиток прагнення до особистісного самовдосконалення.

Змістовний блок моделі включає методологічні підходи, принципи, організаційно-педагогічні

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

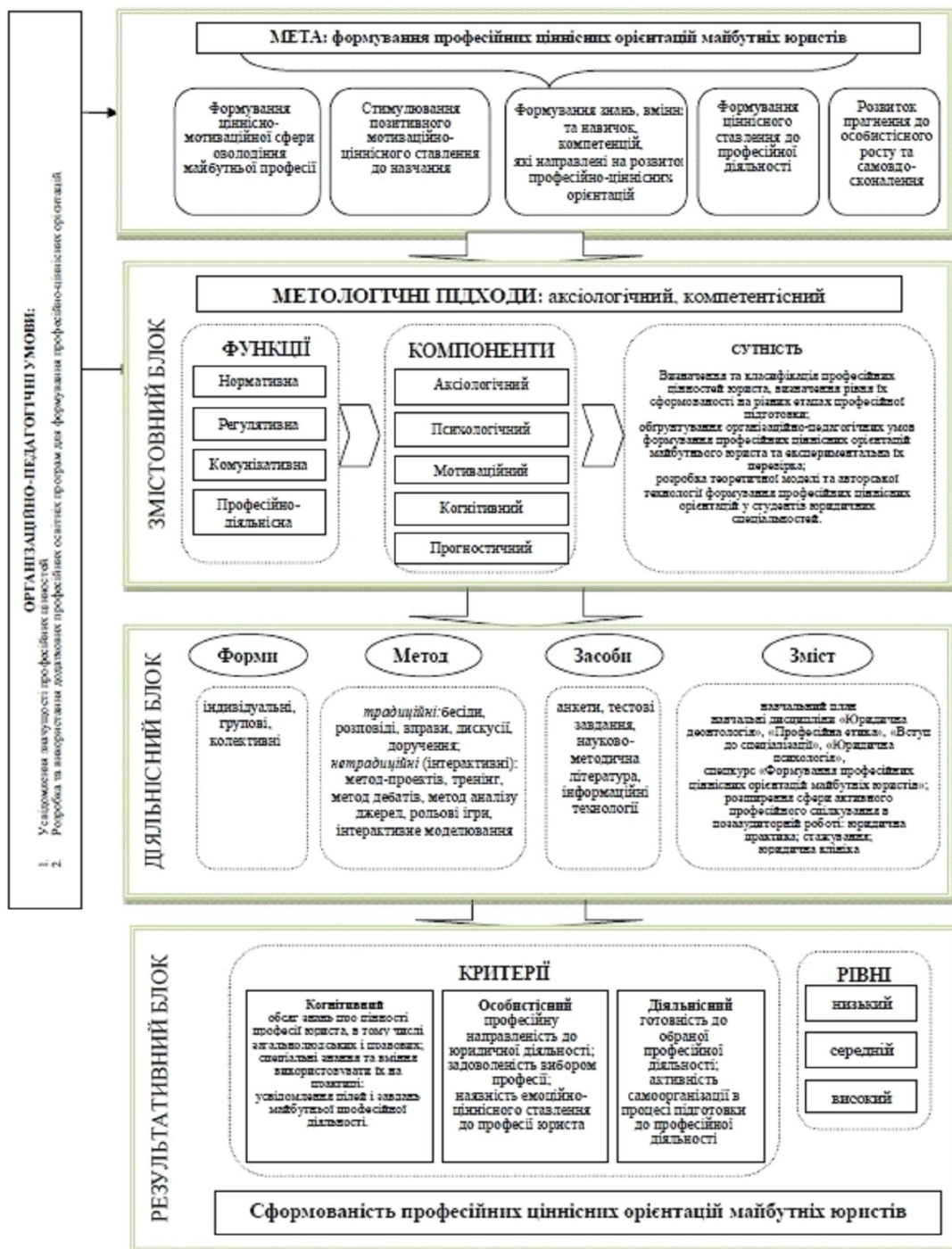

Рис. 1. Модель формування професійних ціннісних орієнтацій майбутніх юристів

умови, компоненти, функції та сутність професійних ціннісних орієнтацій майбутніх юристів.

Одне з положень, яке сприяє досягненню поставленої мети, полягає у застосуванні методологічних підходів – аксіологічного та компетентісного.

Аксіологічний підхід ґрунтується на низці філософсько-соціологічних концепцій. Згідно з

ними людські діяння можуть бути осмислені лише у співвіднесенні з цінностями (благами), якими визначаються норми і цілі поведінки людей. У правознавстві цей підхід використовується при дослідженні цінності права, правової культури, суспільної значущості (суспільної користі і суспільної безпеки) діянь у сфері дії права.

Вибір аксіологічного підходу пояснюється його виховними можливостями, що дозволяють

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

сформувати у студентів-правників розуміння важливості загальнолюдських та професійних цінностей, програмування своєї майбутньої юридичної діяльності у професійному середовищі, комунікативної толерантності, розвитку професійно важливих якостей для успішної професійної діяльності.

На думку В. Крижка, цей підхід виконує роль своєрідного мосту між теорією та практикою [1]. З одного боку, він надає можливість вивчати різні явища й події з точки зору закладених у них можливостей щодо задоволення актуальних потреб людей, а з іншого – розв'язувати завдання подальшої гуманізації суспільства і, зокрема, освіти.

В розробленій нами моделі компетентісний підхід є необхідною основою для рішення проблеми професійної підготовки майбутніх юристів як суб'єктів професійної діяльності з сформованою системою професійних ціннісних орієнтацій. Він ґрунтується на визнанні професійних ціннісних орієнтацій майбутніх юристів як результат професійної підготовки у ВНЗ. Сутність такого підходу – у конструюванні такого навчального процесу, який не тільки зводиться до опанування професійних знань, умінь і навичок та наявності професійних якостей, а й передбачає їхню актуалізацію та мобільність майбутнього юриста у розв'язанні професійних проблем, виконанні професійних завдань тощо.

У зв'язку з цим визнання професійної компетентності та надання їй пріоритетного статусу у професійній підготовці майбутніх юристів сприяє вдосконаленню ефективності її формування.

Для досягнення відповідного рівня формування професійних ціннісних орієнтацій необхідно створити організаційно-педагогічні умови, до яких ми віднесли: усвідомлення значущості професійних цінностей; розробка та використання додаткових професійних освітніх програм для формування професійно-ціннісних орієнтацій.

Визначаючи організаційно-педагогічні умови, враховуємо основні шляхи підвищення ефективності формування професійних ціннісних орієнтацій студентів юридичних спеціальностей, а саме: організацію активної та самостійної професійної діяльності; підвищення професійної мотивації і розвиток професійної спрямованості студентів на майбутню професію; забезпечення відповідності засобів виховання професійного змісту їх майбутньої правничої діяльності, тобто врахування специфіки предметів і навчального закладу. На думку Є. Павлютенкова, до організаційно-педагогічних умов входять: спецкурси, необхідна нормативно-правова база, підготовленість науково-педагогічних кадрів, оптимальне поєднання традиційних і нетрадиційних форм і методів навчання, моніторинг ефективності процесу формування

досліджуваного явища, утворення відповідної організаційно-освітньої структури, дидактична озброєність навчального процесу [5].

Змістовний блок моделі формування професійних ціннісних орієнтацій студентів юридичних спеціальностей представлений компонентами, функціями та сутністю професійних ціннісних орієнтацій майбутніх юристів. Професійні ціннісні орієнтації майбутніх юристів представляють собою цілісну систему, пронизану безліччю взаємозв'язків, в структурі якої виділення аксіологічного, психологічного, мотиваційного, когнітивного та прогностичного компонентів є значущими в процесі їх ставлення. Аксіологічний компонент включає знання про майбутню професійну діяльність та професійні цінності майбутніх юристів. Психологічний компонент характеризує переживання цінності як потреби або необхідності. Мотивація спонукає студентів-юристів на професійну діяльність. Когнітивний компонент націлює студентів юридичних спеціальностей до сприйняття нової професійної інформації. Прогностичний компонент припускає прогнозування майбутньої поведінки. Поведінка майбутніх юристів реалізується завдяки діям. Отже, перераховані компоненти виконують нормативну, регулятивну, комунікативну та професійно-діяльнісну функції.

Діяльнісний блок моделі включає такі етапи: надання студентам професійних цінностей, трансформація особистості студента на основі професійних цінностей, самопроєктування особистості студента в професії. Він включає в себе аудиторну роботу (навчальні дисципліни “Юридична деонтологія”, “Вступ до спеціальності”, “Юридична психологія” та “Професійна етика”, спеціальний курс “Формування професійних ціннісних орієнтацій майбутніх юристів”), позааудиторну роботу (діяльність юридичної клініки, стажування), а також форми, методи і засоби формування професійних ціннісних орієнтацій майбутніх юристів відповідно до вищезазначених організаційно-педагогічних умов.

Професійні цінності формуються в процесі навчання комплексу дисциплін професійного спрямування за допомогою спеціальних методів (бесіди, розповіді, вправи, дискусії, метод проєктів, метод дебатів, рольові ігри, інтерактивне моделювання, тренінги), форм (індивідуальні, групові, колективні) та засобів (анкети, тестові завдання, інформаційні технології).

Позааудиторною роботою з формування професійних ціннісних орієнтацій студентів юридичних спеціальностей є проходження стажування та діяльність юридичної клініки.

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Метою стажування є оволодіння майбутніми юристами сучасними методами, формами організації та знаряддями праці в галузі їх майбутньої професійної діяльності, формування у них, на базі одержаних у юридичному інституті знань, професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час певної роботи, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності.

Головною метою роботи юридичної клініки ми визначили: активізація навчального та творчого потенціалу студентів; формування професійних ціннісних орієнтацій і активної громадянської позиції; сприяння об'єднанню сил студентів навколо ідеї "самовдосконалення" (духовне і фізичне) і "самореалізація" (виживання в нових економічних, екологічних і соціальних умовах). Головні цілі юридичної клініки: виховання толерантності та взаєморозуміння; практичне засвоєння норм та правил професійної діяльності; оптимізація процесу засвоєння знань і формування інтересу до професійної діяльності. Предметом діяльності юридичної клініки є надання безоплатної правової допомоги з питань захисту прав і свободи людини.

Отже, у формуванні професійних ціннісних орієнтацій студентів юридичних спеціальностей обов'язковим є раціональне поєднання аудиторної та позааудиторної роботи професійної спрямованості, у якій відбувається виховання необхідних професійних якостей для успішної професійної діяльності.

Результативний блок моделі включає критерії, показники та рівні (високий, середній та низький) сформованості професійних ціннісних орієнтацій майбутніх юристів. У якості критеріїв формування професійних ціннісних орієнтацій майбутніх юристів ми виділили когнітивний, особистісний та діяльнісний. Він призначений для визначення рівня сформованості професійних ціннісних орієнтацій студентів юридичних спеціальностей, який здійснюється на основі критеріїв за допомогою відповідних методик діагностики. За допомогою цього блоку виробляється необхідна корекція у всіх попередніх блоках моделі професійних ціннісних орієнтацій студентів юридичних спеціальностей.

Рішення цих завдань здійснювали на підставі діагностики професійних ціннісних орієнтацій майбутніх юристів шляхом збору надійної інформації, яка була отримана за допомогою таких психологічних та соціальних методів, як спостереження, бесіди, опитування, аналізу продуктів діяльності, анкетування.

Важливу інформацію про ціннісні та професійні ціннісні орієнтації майбутніх юристів

нам дали анкетні опитування, індивідуальні бесіди, спостереження, аналіз результатів діяльності майбутніх юристів. Використання цих методів дозволило уточнити ступінь сформованості професійних ціннісних орієнтацій майбутніх юристів, мотиви їх професійної діяльності, рівень їх особистісного та професійного розвитку.

Модель формування професійних ціннісних орієнтацій майбутніх юристів містить в собі основні ідеї індивідуалізації та інтенсифікації формування професійних ціннісних орієнтацій, виконує функції самоорганізації студентів. Використання даної моделі сприяє підвищенню рівня сформованості професійних ціннісних орієнтацій майбутніх юристів.

Впровадження в навчально-виховний процес моделі формування професійних ціннісних орієнтацій активізує розробку спеціальної методики та забезпечення організаційно-педагогічних умов формування професійних ціннісних орієнтацій майбутніх юристів.

Висновок. Таким чином, нами розроблена й обґрунтована модель формування професійних ціннісних орієнтацій майбутніх юристів яка містить в собі: мету, методологічні підходи, зміст, форми, методи тощо. Отже, модель формування професійних ціннісних орієнтацій майбутніх юристів охоплює всі аспекти їхньої професійної підготовки та сприяє реалізації поставленої мети.

1. Кремень В.Г. Аксіологічний зміст спрямованості національної освіти в Україні // Соціально-гуманітарні вектори педагогіки вищої школи: Третя Міжнародна наукова конференція. 13 – 14 травня 2011 р. / Зб. матеріалів. – Харків: "Міськдрук", 2011. – С. 8 – 14.

2. Новиков А.М. Методологія / А.М. Новиков, Д.А. Новиков М.: Синтез, 2007 – 668 с.

3. Олійник В.В. Формування правової компетентності керівників навчальних закладів у системі післядипломної педагогічної освіти: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / В.В. Олійник; Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2008. – 20 с.

4. Орел-Халік Ю.В. Формування естетичного смаку майбутніх правоохоронців у процесі фахової підготовки: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Ю.В. Орел-Халік; Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2008. – 20 с.

5. Павлютенков Є.М. Моделювання в системі освіти (у схемах і таблицях) / Є.М. Павлютенков. – Х.: Основа, 2008. – 128 с.

6. Савіщенко В.М. Педагогічні умови формування професійно значущих якостей майбутнього юриста в навчально-виховному процесі вищого навчального закладу: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Савіщенко Вікторія Миколаївна. – Запоріжжя, 2008. – 262 с.

Стаття надійшла до редакції 14.12.2015